

บทที่ 2

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาคำเมือง เพื่อแบ่งคำเมืองออกเป็นภาษาย่อยโดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์ การดำเนินงานแบ่งเป็น 2 ระยะคือ ระยะแรกเป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นประกอบไปด้วย การค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาคำเมืองไว้ นำผลสรุปที่ได้มาเป็นตัวอย่าง แนวทางการศึกษา และการจัดทำโครงการทดลองย่อยศึกษาศัพท์ของคำเมืองที่มีการใช้ต่างกันในจังหวัดภาคเหนือ เพื่อจะนำศัพท์ที่ได้ไปจัดทำแบบสอบถามสำหรับโครงการวิจัยขั้นต่อไป ส่วนระยะที่สองเป็นการดำเนินงานของการวิจัยภาษาถิ่นย่อยของคำเมืองซึ่งประกอบไปด้วย การจัดทำแบบสอบถาม การคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถาม การคัดเลือกหมู่บ้าน และการเก็บข้อมูล

2.1 การดำเนินการวิจัยระยะแรก เป็นการดำเนินงานขั้นต้นประกอบด้วย

2.1.1 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาคำเมือง¹

2.1.2 โครงการทดลอง: ศึกษาศัพท์ของคำเมืองที่มีการใช้ต่างกัน
ในจังหวัดภาคเหนือ ด้วยเหตุที่ว่า การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาศัพท์ของคำเมืองและนำศัพท์ทั้งหมดมาศึกษา และจัดทำแบบสอบถาม ฉะนั้นจึงต้องจัดทำโครงการทดลองโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาศัพท์ที่มีการใช้ต่างกัน
ในจังหวัดภาคเหนือเพียงจำนวนหนึ่ง มาจัดทำแบบสอบถามสำหรับโครงการวิจัยขั้นต่อไป

การดำเนินการของโครงการทดลองนี้กำหนดขอบเขตของการศึกษาว่า จะศึกษาศัพท์คำเมืองที่ใช้พูดใน 8 จังหวัดภาคเหนือดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยอาศัยผู้บอกภาษา

¹ ฎรายละเอียดยกที่ 1 หัวข้อบททวนวรรณกรรม หน้า 9 - 23

ของจังหวัดนั้น เป็นตัวแทนของภาษา ขึ้นตอนการดำเนินงานมีดังนี้

ก) ผู้บอกภาษา เนื่องจากโครงการนี้ทำขึ้นในเวลาจำกัด ผู้วิจัยไม่สามารถออกเก็บข้อมูลได้ด้วยตนเอง ดังนั้นจึงได้เลือกผู้บอกภาษาที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในแต่ละจังหวัดดังกล่าวที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและชลบุรี¹ โดยถือว่าผู้บอกภาษาเป็นตัวแทนของภาษาในจังหวัดนั้น ๆ ดังมีรายนามผู้บอกภาษาดังนี้

- 1) จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ นางบุญยวง พันธชาติ นางยวงคำ สุขกวีต
- 2) จังหวัดลำพูน ได้แก่ นางอำพัน ดันไช
- 3) จังหวัดเชียงราย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ
- 4) จังหวัดพะเยา ได้แก่ นางวันเพ็ญ วงศ์ใหญ่
- 5) จังหวัดแพร่ ได้แก่ นางอนุช โทธิเสน, นางอรทัย ยศธำรง
- 6) จังหวัดน่าน ได้แก่ นายสรศักดิ์ ฅ น่าน และมารดา
- 7) จังหวัดลำปาง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ

จังหวัดที่ไม่สามารถหาผู้บอกภาษาได้คือ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพราะผู้วิจัยไม่สามารถค้นหาผู้ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่แม่ฮ่องสอนได้ในเวลาที่ดำเนินงานอยู่ จึงทำให้ข้อมูลขาดไป 1 จังหวัด

ข) รายการหน่วยบรรณที่ทำการศึกษ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามีศัพท์ใช้ในคำเมืองมากมายจึงต้องมีการศึกษาศัพท์ของคำเมืองก่อน เพื่อเลือกศัพท์เพียงจำนวนหนึ่งไปจัดทำ

¹สาเหตุที่เลือกเพราะว่าผู้วิจัยดำเนินงานอยู่ในกรุงเทพฯ และผู้บอกภาษาที่ผู้วิจัยติดต่อได้นั้นอาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี

แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้คัดเลือกศัพท์ที่จะนำมาศึกษาจากหนังสือ "อุ้มคำเมือง" (สงวน
ลิขสิทธิ์ 2517) เพราะว่าเป็นหนังสือที่มีรายการศัพท์ส่วนใหญ่เป็นศัพท์พื้นฐานที่ใช้
ในชีวิตประจำวันรู้จักแพร่หลายทั่วทุกท้องถิ่น นอกจากนี้ก็ได้ใช้พจนานุกรมเล่มอื่น ๆ ประ-
กอบด้วย (เมธ รัตนประสิทธิ์ 2508 พระธรรมราชานุวัตร 2514 มณี พยอมยงค์
2523 จรุง บุญพันธ์ และคณะ 2524)

ค) การสอบถามศัพท์ ผู้วิจัยได้นำหน่วยอรรถที่ได้คัดเลือกจากข้อ ข)
มาสอบถามกับผู้ออกภาษาทั้ง 7 จังหวัด รวมหน่วยอรรถที่สอบถามจำนวน 700 หน่วย
อรรถ

วิธีที่ใช้ในการสอบถามใช้วิธีตามทีละ 1 หน่วยอรรถ โดยถามว่า
คำว่า " _____ " ¹ คำเมืองที่หมู่บ้านท่าน เรียกว่าอย่างไร หรือ พูดว่าอะไร
การจดศัพท์ที่ได้มานั้นใช้การจดบันทึกแบบกว้างโดยใช้วิธีถ่ายถอดเสียงด้วยตัวอักษรและ
วรรณยุกต์ภาษาไทยกลางหลังจากสอบถามครบแล้ว จึงได้เรียบเรียงรายการศัพท์หมด
ที่พบว่าแต่ละหน่วยอรรถมีศัพท์ใช้ต่างกันหรือออกเสียงต่างกันจำนวน 125 หน่วยอรรถ
โดยทำตารางเปรียบเทียบไว้ (ดูภาคผนวก หน้า 180 :)

ง) ผลของการศึกษาศัพท์ จากตารางเปรียบเทียบศัพท์ของแต่ละหน่วย
อรรถได้ผลการกระจายของศัพท์ดังนี้

1) จังหวัดที่มีการใช้ศัพท์ต่างกันมากที่สุด ได้แก่		
จังหวัด เชียงใหม่ - แพร่	ซึ่งมีการใช้ศัพท์ต่างกันจำนวน	116 หน่วยอรรถ
2) จังหวัดที่มีการใช้ศัพท์ร่วมกันมากที่สุด ได้แก่		
จังหวัด เชียงใหม่ - ลำพูน	ซึ่งมีการใช้ศัพท์ร่วมกันจำนวน	114 หน่วยอรรถ
จังหวัด แพร่	- น่าน	ซึ่งมีการใช้ศัพท์ร่วมกันจำนวน 67 หน่วยอรรถ

¹ ภายใน " _____ " คือ ชื่อหน่วยอรรถ

จากข้อสรุป 2 ข้อนี้นำให้ทราบว่า การกระจายของศัพท์ที่มีการกระจาย เป็นกลุ่มโดยมีกลุ่มใหญ่ ๆ 2 กลุ่มคือ กลุ่มศัพท์จังหวัดเชียงใหม่ - ลำพูน และกลุ่มศัพท์ จังหวัดแพร่ - น่าน เมื่อดูตารางของศัพท์ก็จะเห็นว่า จังหวัดเชียงราย พะเยา และ ลำปางมีการใช้ศัพท์ของทั้งสองกลุ่มสลับกันไป ซึ่งอาจแสดงให้เห็นว่าบริเวณจังหวัดดังกล่าว น่าจะเป็นรอยต่อของภาษาของ 2 กลุ่มดังกล่าว

จากผลของการทดลองนี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถตั้งข้อสมมติฐานได้ว่า คำเมือง สามารถแบ่งเป็นภาษาย่อยที่สำคัญได้ 2 ภาษาย่อยคือ คำเมืองตะวันตกได้แก่คำเมือง ที่ใช้พูดทางซีกตะวันตกของภาคเหนือ โดยมีจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง และคำเมือง ตะวันออกได้แก่คำเมืองที่ใช้พูดกันทางซีกตะวันออกของภาคเหนือ โดยมีจังหวัดแพร่เป็น ศูนย์กลาง

2.2 การดำเนินการวิจัยระยะที่ 2

การศึกษาคำเมืองครั้งนี้เป็นโครงการศึกษาภาษาล้านน่วยของคำเมือง ตามจุด ประสงค์และสมมติฐานที่ได้ตั้ง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้คือ

2.2.1 วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยคำนึงถึง เรื่องการเก็บข้อมูลเป็นอันดับ แรกของการวิจัยครั้งนี้ ด้วยเหตุที่ว่าขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้เป็นบริเวณกว้างถึง 8 จังหวัด คิดเป็นพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 144,303 ตารางกิโลเมตร ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะ ออกเดินทาง ไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองได้ เพราะข้อจำกัด เรื่องเวลาและค่าใช้จ่าย จึง ได้เลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลทางไปรษณีย์โดยการส่งแบบสอบถามออกไป แล้วให้ตอบกลับ มาทางไปรษณีย์

การเก็บข้อมูลเช่นนี้มีผู้เคยดำเนินการมาแล้วคือ สมทรง มุรณพัฒน์ (2524) ศึกษาการกระจายของศัพท์ในจังหวัดพิษณุโลก โดยส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ใหญ่ของ

โรงเรียนประจำตำบล ได้รับผลสำเร็จในการเก็บข้อมูลถึง 80 เปอร์เซ็นต์ และจรรยา มฤตพันธุ์และวันทณีย์ พันธชาติ (2524) ศึกษาการกระจายของศัพท์ภาษาถิ่นของประเทศไทย : โครงการทดลอง โดยส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ใหญ่โรงเรียนประจำตำบล ประจำหมู่บ้าน ได้รับผลตอบถึง 75 เปอร์เซ็นต์ แสดงว่าการเก็บข้อมูลด้วยวิธีนี้เป็นวิธีที่ประสบผลสำเร็จวิธีหนึ่งสามารถนำมาใช้ได้เช่นเดียวกัน

2.2.2 การคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถาม

การคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นขั้นตอนที่ 2 ที่ผู้วิจัยคำนึงถึง ด้วย เหตุที่ว่า เป็นการเก็บข้อมูลทางไปรษณีย์ บุคคลที่ควรส่งแบบสอบถาม ไปถึงนั้นจะต้อง เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อการตอบแบบสอบถามและส่งคืนภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถามไว้ดังนี้

- ก. เป็นผู้ที่มีความรู้เพียงพอในการอ่านและเขียนได้ดีพอสมควร ที่พอ จะเข้าใจแบบสอบถามและตอบแบบสอบถามได้
- ข. จะต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่จะทำการคัดเลือก
- ค. จะต้องเป็นผู้ที่มีการติดต่อกับชาวบ้านทุกระดับ พอที่จะทราบถึงภาษา ที่ใช้ภายในหมู่บ้านได้ดี

ง. จะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในหมู่บ้าน เพื่อที่จะต้องเป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อการตอบแบบสอบถามและส่งแบบสอบถามคืน

จากคุณสมบัติ 4 ประการนี้ผู้วิจัยเห็นสมควรว่าผู้ที่สามารถจะเป็นตัวแทน ของประชากรในหมู่บ้านทำการตอบแบบสอบถามมี 2 คนคือ ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านนั้นๆ และอาจารย์ใหญ่ประจำโรงเรียนของหมู่บ้านนั้นๆ แต่ผู้วิจัยต้องการผู้ตอบแบบสอบถาม เพียงคนเดียวต่อ 1 หมู่บ้าน จึงต้องพิจารณาข้อดีและข้อเสียของการเลือกคนใดคนหนึ่งดังนี้

การเลือกผู้ใหญ่บ้าน มีข้อดีคือ ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ใน หมู่บ้านนั้นๆ เป็นเวลานาน จะเป็นผู้ที่ทราบภาษาภายในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี เพราะ เป็น

จุดศูนย์กลางของการติดต่อของประชากร ส่วนข้อเสียก็คือ ผู้ใหญ่บ้านส่วนมากจะจบการศึกษาเพียงชั้นบังคับเท่านั้น และไม่ได้มีโอกาสฝึกหัดการอ่านและเขียนอยู่เสมอ อาจจะไม่เข้าใจถึงความสำคัญของแบบสอบถามว่าต้องการอะไร

การเลือกอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนประจำหมู่บ้าน มีข้อดีคือ เป็นผู้รู้จักประชาชนในหมู่บ้าน ได้ดีพอที่จะรู้ถึงภาษาที่ใช้ในหมู่บ้านนี้ เพราะโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการติดต่อระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และอาจารย์ใหญ่ และอีกประการหนึ่งอาจารย์ใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาดีพอที่จะเข้าใจแบบสอบถามได้ว่าสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการคือศัพท์ที่ใช้ในหมู่บ้านนี้ และอาจารย์ใหญ่ยังเป็นผู้ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษาภายในหมู่บ้านโดยตรงอยู่แล้วด้วยพร้อมกันนี้ยังมีความสะดวกในเรื่องอุปกรณ์ที่จะส่งแบบสอบถามคืน ส่วนข้อเสียคืออาจารย์ใหญ่อาจจะมิได้เป็นคนเมือง หรือมิได้เป็นคนของหมู่บ้านนั้นโดยกำเนิด อาจจะพียงย้ายมารับราชการในหมู่บ้านนี้เป็นระยะเวลาไม่นาน ซึ่งอาจจะใช้ศัพท์ของท้องถิ่นเดิมตอบแบบสอบถาม

เมื่อพิจารณาข้อดีข้อเสีย เหล่านี้แล้วผู้วิจัยได้ตัดสินใจเลือกอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนประชาบาลประจำหมู่บ้าน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งนี้เห็นว่าการเลือกเช่นนี้จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากอาจารย์ใหญ่ ซึ่งเห็นความสำคัญของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ส่วนข้อเสียที่อาจเกิดขึ้นในกรณีที่อาจารย์ใหญ่เป็นบุคคลที่อพยพมาจากที่อื่น ผู้วิจัยได้เตรียมแก้ปัญหาไว้โดยชี้แจงไว้ว่า ผู้วิจัยต้องการทราบศัพท์ที่ประชากรส่วนใหญ่ ในหมู่บ้านใช้ในชีวิตประจำวัน

นอกจากนี้เมื่อดูผลของงานวิจัยที่ผ่านมาที่ใช้การเก็บข้อมูลทางไปรษณีย์ เห็นได้ว่าการส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยจึงตัดสินใจใช้วิธีการเลือกผู้ตอบแบบสอบถามแบบเดียวกัน

2.3.3. การคัดเลือกหมู่บ้าน

การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาเป็นบริเวณกว้างถึง 8 จังหวัดโดย

มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาคำเมืองทุกท้องถิ่น เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและทุนที่ใช้ในการศึกษาจึงไม่สามารถจะทำการศึกษาได้ครบทุกหมู่บ้าน จำเป็นที่จะต้องคัดเลือกตัวแทนของหมู่บ้านขึ้นมาทำการศึกษา การคัดเลือกหมู่บ้านในการศึกษาคั้งนี้ได้ใช้วิธีการทางสถิติโดยการสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างได้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือขั้นแรกได้แก่การแบ่งพื้นที่ที่จะทำการศึกษาทั้งหมด เป็นส่วนๆ เท่าๆกัน ขั้นที่ 2 ได้แก่การคัดเลือกหมู่บ้าน 1 หมู่บ้านเพื่อ เป็นตัวแทนของพื้นที่แต่ละส่วน โดยใช้การคัดเลือกหมู่บ้านด้วยวิธีการสุ่มกระจายแบบง่าย ¹

ก) การแบ่งส่วนพื้นที่ วิธีการแบ่งส่วนพื้นที่นี้ผู้วิจัยได้ใช้แผนที่แสดงรายละเอียดของสภาพภูมิศาสตร์และที่ตั้งของจังหวัด อําเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ของกรมแผนที่ทหาร (กรมแผนที่ทหาร 2515) มาตรฐานวง 1: 250,000 เป็นแผนที่ประกอบการศึกษา ด้วยเหตุที่ว่า เป็นแผนที่ชนิดเดียว เท่านั้นที่แสดงรายละเอียดหมู่บ้านพร้อมทั้งสภาพภูมิศาสตร์ได้ละเอียดซึ่งจะเป็นแหล่งข้อมูลได้อย่างดี

การกำหนดการแบ่งพื้นที่เป็นส่วนๆ เท่าๆกัน ผู้วิจัยได้เลือกใช้การแบ่งพื้นที่ของกรมแผนที่ทหารที่แบ่งแผนที่เป็นตาราง เรียกว่ากริด ซึ่งได้แบ่งและปรากฏอยู่ในแผนที่แล้วจึงนับว่าสะดวกอย่างยิ่ง กริดหนึ่งๆจะมีความกว้างเท่ากับความห่างของเส้นรุ้ง 15 ลิปดา และความยาวเท่ากับความห่างของเส้นแวง 15 ลิปดา แต่ละกริดก็จะมีพื้นที่เท่ากันคือประมาณ 121 ตารางกิโลเมตร มีความกว้างประมาณ 11 กิโลเมตร

ฉะนั้นระยะการแบ่งพื้นที่ในการเก็บข้อมูลคือ ประมาณ 10.4 กิโลเมตร หรือ 17.6 ไมล์ ถือเป็นการกำหนดการแบ่งเขตพื้นที่ ที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป ดังเช่นการศึกษาศัพท์ใน "The Linguistics Atlas of New England" (Kurath:1939)

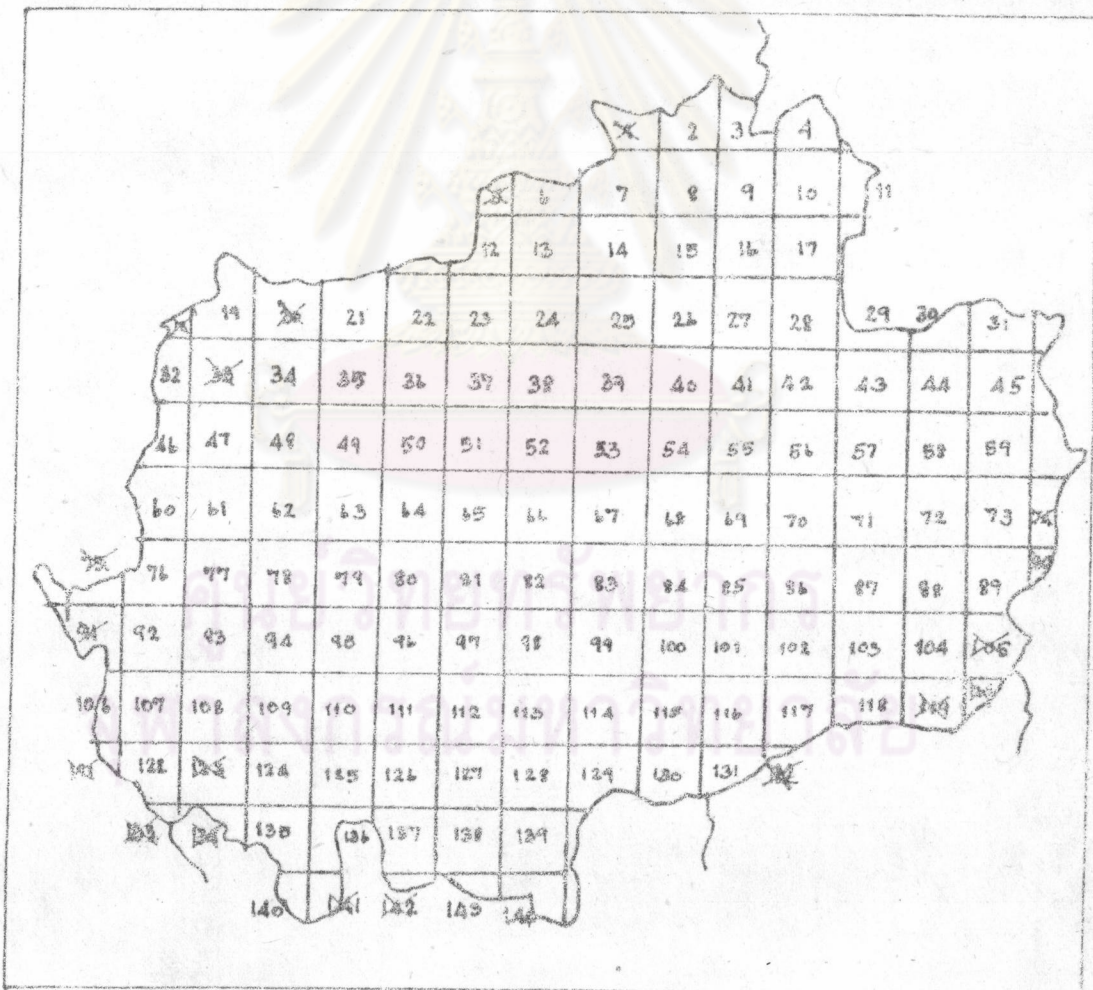
¹ วิธีการกระจายแบบง่าย (Simple Random Sampling) เป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างที่เปิดโอกาสให้แต่ละหน่วยมีโอกาสได้เลือก เป็นตัวแทนเท่าๆกัน อาจใช้วิธีการจับสลาก หรือใช้ตารางเลขสุ่มกระจาย (Table of Random Sampling)

"The Linguistic Atlas of England" (Orton : 1978) ซึ่งทำการคัดเลือกตัว
คนประชากรจากพื้นที่ที่ทำการศึกษาระดับกว้างใหญ่ โดยกำหนดให้แต่ละจุดที่จะทำการ
ศึกษาต่างกันทุก 15 ไมล์

การใช้กริดของแผนที่ทหารแบ่งส่วนพื้นที่ในการเก็บข้อมูลของการศึกษาภาษา
ไทยถิ่น เป็นที่นิยมกันดังมีผู้ทำการศึกษาไว้แล้วคือ เจริญรัฐ อารมประคัมภ์ (2524)
วรรณพร ทองมาก (2526) และภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (กำลัง
ดำเนินการวิจัย) เป็นต้น

การแบ่งส่วนพื้นที่แสดงให้เห็น ในแผนที่แบ่งส่วน ซึ่งแบ่งได้ 144 ส่วน
(จะขอเรียกว่าตาราง) ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 : แผนที่แสดงการแบ่งส่วนพื้นที่ตามกริดของแผนที่ทหารของกรมแผนที่ทหาร¹

¹ พื้นที่ [X] เป็นพื้นที่ที่ไม่มีโรงเรียนประชาบาลตั้งอยู่จึงไม่รวมไว้ในการศึกษาครั้งนี้

ข) การคัดเลือกตัวแทนหมู่บ้านภายในตาราง กำหนดการคัดเลือกหมู่บ้านในตาราง 1 หมู่บ้านต่อ 1 ตารางโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อให้ได้หมู่บ้าน ที่เป็นตัวแทนของพื้นที่นั้นจริงๆ

ข้อกำหนดของหมู่บ้านที่จะมีสิทธิเข้าทำการคัดเลือกมีดังนี้

- 1) เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ภายในตาราง
- 2) เป็นหมู่บ้านที่มีโรงเรียนประชาบาลตั้งอยู่ เพราะว่าการกำหนดผู้บอกภาษาว่าเป็นอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนประชาบาลประจำหมู่บ้าน

การคัดเลือกตัวแทนของหมู่บ้านแต่ละตารางทำโดยวิธีการจับฉลากจากรายชื่อหมู่บ้านที่มีโรงเรียนตั้งอยู่แต่ละตาราง จนครบทุกตารางตามวิธีการนี้

ผลของการคัดเลือกหมู่บ้านจาก 144 ตารางนี้ พบว่าบางตารางเป็นพื้นที่ที่มีภูเขาสูงไม่มีหมู่บ้านตั้งอยู่ บางแห่งมีหมู่บ้านแต่ไม่มีโรงเรียนตั้งอยู่ และบางตารางเป็นเขตชายแดนของประเทศ จึงปรากฏว่าตารางที่ไม่สามารถหารายชื่อหมู่บ้านที่มีโรงเรียนตั้งอยู่มีจำนวน 19 ตาราง คือตารางที่ 18, 74, 75, 90, 91, 121, 133, 134, 105, 119, 120, 132, 142, 20, 33, 123, 141, 1, 5, ฉะนั้นเหลือตารางที่ทำการศึกษายู่ 125 ตาราง ดังมีรายชื่อหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกในภาคผนวกของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ (ดูภาคผนวกหน้า 142)

2.3.4 การสร้างแบบสอบถาม

แบบสอบถาม เป็น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลนี้ ฉะนั้นแบบสอบถามจึงเป็นสื่อกลางระหว่างผู้วิจัยและผู้ตอบแบบสอบถาม และด้วยเหตุที่ว่าเป็นการเก็บข้อมูลทางไปรษณีย์ผู้วิจัยและผู้ตอบแบบสอบถาม ไม่มีโอกาสที่จะซักถามกันได้ เมื่อเกิดปัญหาขึ้น การสร้างแบบสอบถามจึงต้องกระทำอย่างสมบูรณ์ที่สุด และคำถามในแบบสอบถามต้องมีความชัดเจนพอที่จะให้ผู้ตอบแบบสอบถาม เข้าใจทุกอย่างได้เอง เมื่อได้อ่านแบบสอบถามแล้ว

ก) แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

1) หนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยและสิ่งที่ต้องการ พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาในการขอความร่วมมือในการส่งแบบสอบถามคืน

2) แบบสอบถามประวัติส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

3) คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถามว่าศัพท์ที่ผู้วิจัยต้องการอย่างแท้จริงคือศัพท์ที่ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านใช้ในชีวิตประจำวัน

4) แบบสอบถามศัพท์ที่จะศึกษา

ข) วิธีการสร้างแบบสอบถาม การสร้างแบบสอบถามนั้นจะต้องกระตือรือร้นและได้ใจความ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจ และไม่เบื่อหน่ายในการตอบ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการในการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1) คำถามที่จะใช้ในแบบสอบถามนั้นจะใช้รูปแบบเดียวกันคือ ให้นำหน่วยย่อยที่จะถามนั้นเป็นภาษาไทยกรุงเทพฯ แล้วให้ผู้ตอบตอบเป็นศัพท์ที่ใช้ในหมู่บ้าน วิธีการดังกล่าวทำให้แบบสอบถามมีความกระตือรือร้น การใช้ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในแบบสอบถาม ไม่ควรมีปัญหา เรื่องการเข้าใจผิดของผู้ตอบแบบสอบถาม เพราะผู้ตอบเป็นอาจารย์ใหญ่ซึ่งใช้ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในการสอนอยู่แล้ว คำถามที่ใช้มี 2 รูปแบบดังนี้

ก) รูปแบบที่ใช้กับคำนาม ใช้

"หน่วยย่อย" เรียกว่า _____

เช่น "คอกวัว - ควาย" เรียกว่า _____

แต่ถ้าต้องการขยายความของหน่วยย่อยออกไปอีกให้ใส่ไว้ในวงเล็บหลังหน่วยย่อยดังนี้

" ใบชะพลู (ใบที่มีลักษณะคล้ายใบพลู นิยมนำมาใส่แกงแค หรือแกงขนุน)"

เรียกว่า _____

ข) รูปแบบที่ใช้กับคำกริยาใช้

คำว่า "หน่วยยรรยง" พูดว่า _____

เช่น คำว่า "คลุมโปง" พูดว่า _____

คำว่า "เดิน" เช่น เดินไปตลาด พูดว่า _____

2) คำตอบที่ต้องการให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบ ใช้วิธีให้ผู้ตอบเลือกตอบ

จากศัพท์ที่ให้ไว้ โดยกากบาทลงหน้าศัพท์ที่ใช้พูดในชีวิตประจำวันภายในหมู่บ้าน ศัพท์ที่นำมาให้เลือกนั้นคือศัพท์ที่ได้จากโครงการทดลอง ดังเช่น

"ฝรั่ง" (ชื่อผลไม้ชนิดหนึ่ง) เรียกว่า _____

ก. มะก้วย ข. มะหมั้น ค. มะแก้ว ง. มะก้วยแก้ว จ. _____

ถ้าศัพท์ที่นำมาให้เลือกนั้น ไม่ปรากฏศัพท์ที่ใช้ในหมู่บ้านของผู้ตอบแบบสอบถามได้ เว้นที่ว่างข้อสุดท้ายให้ผู้ตอบกรอกศัพท์ของหมู่บ้านนั้นๆ ลง

ค. การคัดเลือกหน่วยยรรยงที่ทำการศึกษา

หน่วยยรรยงที่ทำการศึกษาคือหน่วยยรรยงที่ได้จากโครงการทดลอง ในโครงการดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการสำรวจหน่วยยรรยงที่มีการใช้คำต่างกันในบริเวณ 7 จังหวัดที่มีผู้พูดคำเมืองอาศัยอยู่ ผู้วิจัยพบว่ามีหน่วยยรรยงดังกล่าว 125 หน่วยยรรยง (ดูภาคผนวกหน้า 1๕๐)

ในบรรดาหน่วยยรรยงเหล่านี้ความแตกต่างของคำขึ้นใจการ แปรศัพท์ และการแปรรูป รวมอยู่ด้วยกัน เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้มุ่งศึกษาการใช้ศัพท์ต่างกัน ผู้วิจัยจึงได้เลือกเฉพาะที่มีการแปรศัพท์เกิดขึ้นเท่านั้น หน่วยยรรยงที่คัดเลือกมาจะต้องเป็นหน่วยยรรยงที่แทนด้วยศัพท์ 2 ศัพท์เป็นอย่างน้อย แต่จะมีรูปแปรต่างกันออกไปอีกก็ได้ ปรากฏว่ามีจำนวนหน่วยยรรยงที่จะนำมาทำการศึกษาคือ 63 หน่วยยรรยง

ง. การจัดหมวดของหน่วยยรรยง หน่วยยรรยงทั้งหมดจำนวน 63 หน่วยยรรยงแบ่งเป็นหมวดต่างๆ ได้ 10 หมวดดังนี้

- 1) หมวดผลไม้ ประกอบไปด้วย กล้วยน้ำว้า, กระท้อน, ฝรั่ง
- 2) หมวดผัก ประกอบไปด้วย มะระ, มะเขือพวง, มะอึก, หัวผักกาด
ใบชะพลู, ใบแมงลัก, ใบกะเพรา, ถั่วลิสงเตา, กระชาย, ข้าวโพด
- 3) หมวดต้นไม้มงคล ประกอบไปด้วย ต้นโพธิ์, ต้นก้ามปู, ตะไคร้
- 4) หมวดสัตว์ ประกอบไปด้วย ปลาช่อน, ปลาตะเพียน, ค้างคาว
นกหัวขวาน
- 5) หมวดเครื่องใช้-อาหาร ประกอบไปด้วย เข็มขัด, ผ้าพาดบ่า,
ผ้าขาวม้า, ผ้าห่ม, จาน, สากครก, ไม้กั๊ก, กระตุง, กระบุง, ตะปู, ม้านั่ง, จักรยาน,
เปลือกมะพร้าว, และ รันเส้น
- 6) หมวดสถานที่ - การเล่น ประกอบไปด้วย มุ้งข้าว, คอกวัว-ควาย
โรงพยาบาล, การเล่นซ่อนหา
- 7) หมวดเครือญาติ ประกอบไปด้วย พ่อ-แม่ของพ่อ, พ่อ-แม่ของแม่,
น้องสาวของพ่อ-แม่, พี่ชาย, พี่สาว
- 8) หมวดบุคคล ประกอบไปด้วย กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, เจ้าอาวาส,
แม่ชี
- 9) หมวดคำกริยา ประกอบไปด้วย เดิน, ร้อง, เรียก, ไถ, ปล่อย,
ก่อไฟ, บิดพบาท, คลุมโปง, ตีไก่, นิ่งพับเพียบ
- 10) หมวดคำถ้อย ประกอบไปด้วย เท้าไทร
ในแบบสอบถาม ได้จัด เรียงลำดับคำถ้อยไว้ตามลำดับหมวดข้างต้นนี้จำนวน
63 หน่วยอรรถดังกล่าว

5. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ได้แสดงไว้ในภาคผนวก 1.

2.3.5. ผลของการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้เริ่มทำการส่งแบบสอบถามจำนวน 125 ชุด เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2525 และกำหนดระยะเวลาการส่งแบบสอบถามคืนประมาณ 1 เดือน เมื่อครบกำหนดผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนทั้งหมด 92 ชุด คิดเป็น 72% ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

การที่แบบสอบถามไม่ได้รับคืนครบจำนวนนี้ อาจมีสาเหตุหลายประการที่เกิดความล่าช้า หรือเกิดความผิดพลาดบางประการทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้รับแบบสอบถาม เพราะหมู่บ้านบางหมู่บ้านอาจตั้งอยู่ที่ที่ไปรษณีย์เข้าไปไม่ถึง จดหมายที่ส่งไปนั้นจะต้องผ่านอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงจะถึงอาจารย์ใหญ่ ดังนั้นอาจจะมีการสูญหายของแบบสอบถามเกิดขึ้น

ผู้วิจัยจึงได้ทำการส่งตัวอย่างหมู่บ้านใหม่จำนวน 32 หมู่บ้าน ส่งแบบสอบถามออกไป กำหนดส่งคืนภายใน 1 เดือน ได้รับคืนจำนวน 20 ชุด รวมแบบสอบถามได้รับคืนทั้งหมด 112 ชุดคิดเป็น 90% ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด นับว่าเพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

3 การวิเคราะห์ศัพท์ เป็นการนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์ศัพท์เพื่อหาว่าหน่วยย่อยแต่ละหน่วยย่อยแทนด้วยศัพท์ศัพท์ แล้วแสดงการกระจายของศัพท์ลงในแผนที่ พร้อมทั้งลากเส้นแบ่งเขตภาษา รายละเอียดแสดงไว้ในบทที่ 3

4 การแบ่งภาษาถิ่นย่อยของคำเมือง ใช้วิธีการพิจารณาจากหน่วยย่อยที่มีเส้นแบ่งเขตภาษา โดยพิจารณาตามขั้นตอนดังนี้

- 4.1 การหากลุ่มของเส้นแบ่งเขตภาษา
- 4.2 การแบ่งภาษาถิ่นย่อยของคำเมือง
- 4.3 การหาแนวแบ่งเขตของภาษาถิ่นย่อยของคำเมือง

5 การเสนอผลการศึกษา แสดงการกระจายของศัพท์ลงในแผนที่หน่วยย่อยละ 1 แผนที่ รูปผลของการศึกษาโดยใช้แผนที่แสดงภาษาถิ่นย่อยของคำเมือง พร้อมทั้งแสดงอาณาเขตด้วยเส้นแบ่งเขตภาษา